

TEXNOLOGIYA FANINI O'QITISHING ENG SAMARALI METODLARDAN FOYDALANISH

Mamatova Fazilat

*Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi
mamatovafazilat411@gmail.com*

Berdiyeva Laylo

*Termiz davlat pedagogika instituti texnologik
ta'lim yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya. Mazkur maqolada texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanishning nazariy asoslari, amaliy imkoniyatlari va pedagogik samaradorligi yoritilgan. Texnologiya fani zamonaviy ta'lim jarayonida nafaqat bilim berish, balki amaliy ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilganligi bilan ajralib turadi. Shu bois ta'lim jarayonida interfaol metodlar, loyihaviy yondashuv, axborot-kommunikatsion texnologiyalar va integratsiyalashgan o'qitish usullaridan samarali foydalanish dolzarb masala hisoblanadi. Tadqiqot natijalari texnologiya fanini o'qitishda metodlarning oqilona tanlanishi o'quvchilarning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishda asosiy omil bo'lishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar. Texnologiya fani, ta'lim metodlari, interfaol yondashuv, innovatsiya, loyihaviy o'qitish, axborot-kommunikatsion texnologiyalar, pedagogik samaradorlik, kompetensiya, amaliy ko'nikma, o'quv jarayoni.

Abstract. This article discusses the theoretical foundations, practical possibilities and pedagogical effectiveness of using the most effective methods in teaching technology. Technology in the modern educational process is characterized by the fact that it is aimed not only at imparting knowledge, but also at the formation of practical skills and competencies. Therefore, the effective use of interactive methods, project approach, information and communication technologies and integrated teaching methods in the educational process is a pressing issue. The results of the study show that the rational selection of methods in teaching technology is a key factor in the development of independent thinking, creative approach and professional skills of students.

Keywords. Technology, educational methods, interactive approach, innovation, project-based learning, information and communication technologies, pedagogical effectiveness, competence, practical skills, learning process.

KIRISH

Texnologiya fani bugungi kunda umumiy o'rta ta'lim maktablarida, kasb-hunar ta'limi tizimida va oliy ta'lim muassasalarida muhim fan sifatida qaratiladi. Bu fanning asosiy vazifasi o'quvchilarga nazariy bilim berish bilan bir qatorda ularni amaliy faoliyatga tayyorlash, kasbiy ko'nikma va malakalarni shakllantirish, ijodiy tafakkurni rivojlantirish.

hamda ishlab chiqarish jarayonlari haqida kompleks tushunchaga ega qilishdan iboratdir. Shu bois texnologiya fanini o'qitishda qo'llaniladigan metodlar samaradorligini oshirish pedagogik jarayonning dolzarb vazifalaridan biridir.

So'nggi yillarda dunyo ta'lim tizimida yuz berayotgan yangilanishlar ta'lim metodlariga ham bevosita ta'sir qilmoqda. An'anaviy dars berish uslublaridan tashqari, interfaol, innovatsion va loyihaviy metodlarning qo'llanilishi o'quvchilarning bilimlarni puxta o'zlashtirishiga, mustaqil izlanish ko'nikmalarini shakllantirishiga va kasbiy tayyorgarligini oshirishga xizmat qilmoqda. Xususan, texnologiya fanini o'qitishda o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan, ularda amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradigan metodlardan foydalanish o'quv jarayonining sifatini belgilovchi omillardan biridir.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar jarayonida texnologiya fanini o'qitishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturlarida belgilangan talablar asosida fan darslarida nazariya bilan amaliyot uyg'unlashtirilmoqda. Shuningdek, texnologiya fanini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish bo'yicha qator ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

Kirish qismida asosiy e'tibor shunga qaratiladiki, texnologiya fanini samarali o'qitish o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini oshirish bilan bir qatorda, ularning ijtimoiy faolligini ham kuchaytiradi. Shu maqsadda maqolada texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlar tanlanadi va ularning pedagogik afzalliklari tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Pedagogika va metodika sohasidagi ilmiy adabiyotlarda ta'lim metodlari va ularning samaradorligi masalalari keng o'rganilgan. J. Dewey, L. Vygotskiy, B. Bloom kabi pedagog-olimlar o'quv jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligi haqida chuqur fikrlar bildirganlar. Dewey ta'limni hayotiy tajriba bilan bog'lash zarurligini ta'kidlab, o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida ko'rishni taklif etgan. Vygotskiy esa o'quv jarayonida ijtimoiy muloqotning ahamiyatini alohida ta'kidlab, o'qituvchining o'quvchiga ko'makchi sifatidagi rolini asoslagan. Bloom esa o'quvchilarning bilish faoliyatini taksonomiya asosida baholash metodikasini ishlab chiqqan.

O'zbekistonlik tadqiqotchilar orasida H. Yuldashev, S. Otajonov, R. Rasulova kabi olimlar texnologiya fanini o'qitishda innovatsion metodlarning o'rni va ahamiyatiga oid izlanishlar olib borganlar. Ularning fikricha, texnologiya fanida nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish, o'quvchilarda mehnat ko'nikmalarini shakllantirish va kasbiy tayyorgarlikni kuchaytirish zarur.

Xalqaro tajribaga murojaat qilsak, Finlyandiya, Germaniya va Yaponiya kabi mamlakatlarda texnologiya fanini o'qitishda loyihaviy o'qitish, "dual ta'lim" tizimi, axborot-kommunikatsion texnologiyalar va STEAM yondashuvi keng qo'llanilmoqda. Bu metodlar o'quvchilarni real ishlab chiqarish jarayonlariga jalb qilish, mustaqil izlanish ko'nikmalarini rivojlantirish va innovatsion tafakkurni shakllantirishga qaratilgan.

Shunday qilib, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, texnologiya fanini samarali o'qitish uchun metodlar xilma-xilligidan oqilona foydalanish, ularni o'quvchilarning yosh

xususiyatlari, bilim darajasi va darsning maqsadiga mos tanlash pedagogik samaradorlikning asosiy kafolatidir.

Maqola metodologiyasi sifatida ta'lim jarayonida qo'llaniladigan samarali metodlarni aniqlash, ularning afzallik va kamchiliklarini baholash hamda texnologiya fanida qo'llash imkoniyatlarini asoslash nazarda tutiladi. Bunda pedagogik kuzatish, tajriba-sinov, statistik tahlil va qiyosiy metodlardan foydalanildi.

Pedagogik kuzatish usuli orqali texnologiya darslarida turli metodlarning qo'llanishi va ularning o'quvchilarga ta'siri o'rganildi. Tajriba-sinov metodida esa interfaol metodlar (klaster, aqliy hujum, konseptual xaritalar), loyihaviy o'qitish va axborot-kommunikatsion texnologiyalar qo'llanilib, ularning samaradorligi baholandi.

Statistik tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, innovatsion metodlardan foydalanilgan darslarda o'quvchilarning darsga qiziqishi 25–30 foizga, amaliy topshiriqlarni bajarish sifati esa 20 foizga oshdi. Qiyosiy tahlil orqali an'anaviy va innovatsion metodlarning samaradorligi solishtirildi. An'anaviy darslarda bilim olish ko'rsatkichlari barqaror bo'lsa-da, ijodiy tafakkur va mustaqil ishlash ko'nikmalari rivojlanishi past bo'lgan, innovatsion metodlarda esa aksincha natija kuzatilgan.

Metodologiya shuni ko'rsatadiki, texnologiya fanini samarali o'qitish uchun metodlarning uyg'unlashuvi zarur. Ya'ni, nazariy bilim berishda an'anaviy usullardan, amaliy faoliyatda esa interfaol va loyihaviy metodlardan foydalanish eng yaxshi natija beradi.

NATIJALAR

O'tkazilgan tadqiqotlar natijalariga ko'ra, texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlar sifatida quyidagilar aniqlangan: interfaol metodlar, loyihaviy yondashuv va axborot-kommunikatsion texnologiyalar. Interfaol metodlar o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirokini ta'minlab, ularda muloqot, jamoada ishlash va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Loyihaviy yondashuv esa o'quvchilarni muayyan muammolarni yechishga yo'naltirib, ularning ijodkorligini oshiradi va real ishlab chiqarish jarayonlariga tayyorlaydi. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar darslarni yanada samarali tashkil etishga, zamonaviy vositalar orqali ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, metodlarning samarali qo'llanishi o'quvchilarning kasbiy ko'nikmalarini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Masalan, loyihaviy metod yordamida o'quvchilar kichik guruhlarda amaliy loyihalarni ishlab chiqib, nazariy bilimlarini amaliy faoliyatga tadbiq qildilar. Interfaol metodlardan foydalanish darslarda o'quvchilar faolligini oshirdi, darsni bir tomonlama emas, balki ikki tomonlama jarayonga aylantirdi.

Bundan tashqari, tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, metodlarning uyg'unlashuvi yanada samarali natija beradi. Masalan, nazariy bilimlarni tushuntirishda an'anaviy metod, bilimlarni mustahkamlashda interfaol metod, amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda esa loyihaviy metodlardan foydalanilganda o'quvchilarning umumiy bilim darajasi, ko'nikmalari va qiziqishi yuqori bo'lgan.

XULOSA

Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib aytish mumkinki, texnologiya fanini o'qitishda metodlarning oqilona tanlanishi va ularning uyg'unlashuvi ta'lim samaradorligini belgilovchi asosiy omildir. Interfaol metodlar o'quvchilarda faollik, jamoada ishlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirsa, loyihaviy yondashuv ularni real muammolarni hal etishga tayyorlaydi va ijodkorlikni oshiradi. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar esa zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifatida o'quvchilarni innovatsion muhitga moslashtiradi.

Xulosa qilib aytganda, texnologiya fanini samarali o'qitish uchun metodlarning xilma-xilligidan oqilona foydalanish zarur. Bu jarayonda nazariy bilim berish, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va ijodiy tafakkurni rivojlantirish o'zaro uyg'unlikda olib borilishi lozim. Shunda texnologiya fanining asosiy maqsadi – o'quvchilarda mustaqil ishlash, kasbiy ko'nikmalarni egallash va innovatsion tafakkurni shakllantirish to'liq amalga oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Dewey J. Democracy and Education. – New York]: Macmillan, 1916. – 430 p.
2. Vygotsky L. S. Mind in Society. – Cambridge: Harvard University Press, 1978. – 256 p.
3. Bloom B. S. Taxonomy of Educational Objectives. – New York: Longman, 1956. – 207 p.
4. Yuldashev H. Pedagogik texnologiyalar va ta'lim samaradorligi. – Toshkent: Fan, 2018. – 276 b.
5. Otajonov S. Texnologiya fanini o'qitishda innovatsion metodlar. – Samarqand: SamDU, 2020. – 254 b.
6. Rasulova R. Ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish. – Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2021. – 198 b.
7. OECD. The Future of Education and Skills. – Paris: OECD Publishing, 2019. – 312 p.
8. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals. – Paris: UNESCO, 2017. – 300 p.
9. Finlyandiya Ta'lim vazirligi hisobotlari. – Helsinki, 2020.
10. Germaniya Federal Ta'lim va Tadqiqot vazirligi materiallari. – Berlin, 2019.
11. Barataliyeva N. Servis xizmati yo'nalishida kreativ ta'lim texnologiyalarni qo'llash metodik asoslari. Yangi O'zbekiston, yangi tadqiqotlar jurnali. Volume 2 Issue 7 05.04.2025.
12. Fazilat, M., & Dilshoda, J. (2024). INTRODUCTION AND TEACHING OF ROBOTICS IN SECONDARY SCHOOLS. AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING, 2(5), 344-347.